

УДК 811.111'25+811.133.1'25
DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.1/18>

Михальчук С. О.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ДО ПИТАННЯ СТРАТЕГІЙ АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Стаття присвячена детальному аналізу стратегій перекладу між англійською та французькою мовами, зосереджуючись на різних підходах до передачі змісту, стилю та культурних особливостей оригінального тексту. Англійська і французька мови, обидві будучи мовами міжнародного значення, часто використовуються в дипломатії, науці, бізнесі та літературі. Проте, через значні лінгвістичні та культурні відмінності між цими мовами, процес перекладу вимагає ретельного підходу та застосування різноманітних стратегій, щоб забезпечити точність і природність передання змісту. Крім того, у статті актуалізується питання еквівалентності та адекватності перекладу, підкреслюючи важливість контексту та прагматичних факторів. Проведено аналіз того, як культурні відмінності між англомовними та франкомовними аудиторіями можуть впливати на вибір перекладацьких стратегій і як перекладачі можуть адаптувати свої підходи для досягнення оптимального результату. Проаналізовано основні стратегії англо-французького перекладу такі як: дослівний переклад, запозичення, адаптація, перехресна перестановка, протилежне заперечення, переклад словосполучень, стратегія компенсації та стратегія стирання. Так, дослівний переклад може бути корисним у певних ситуаціях, наприклад, для початкового розуміння структури речення чи окремих слів, але він зазвичай не є адекватним методом для перекладу текстів з однієї мови на іншу. Для якісного перекладу важливо враховувати контекст, культурні особливості та граматичні правила обох мов. Запозичення при англо-французькому перекладі є природним процесом, який відображає історичні, культурні та соціальні зв'язки між двома мовами. Вони збагачують обидві мови, надаючи їм нові вирази та поняття. Проте, важливо зберігати баланс між запозиченнями і збереженням мовної автентичності, щоб уникнути надмірного впливу однієї мови на іншу. Перехресна або синтаксична перестановка (трансформація) є важливою стратегією перекладу, яка дозволяє адаптувати текст до синтаксичних норм цільової мови. Протилежне заперечення, дуже корисне, коли калькування або транспозиція неможливі, воно складається з граматичної модуляції висловлювання протилежністю. В статті проаналізовані інші стратегії англо-французького перекладу.

Ключові слова: переклад, двомовний переклад, англо-французький переклад, стратегії перекладу.

Постановка проблеми. Переклад між англійською та французькою мовами відіграє важливу роль у глобалізованому світі, де комунікація між різними культурами та спільнотами є ключовою для співпраці та розвитку. Англійська і французька мови, обидві будучи мовами міжнародного значення, часто використовуються в дипломатії, науці, бізнесі та літературі. Проте, через значні лінгвістичні та культурні відмінності між цими мовами, процес перекладу вимагає ретельного підходу та застосування різноманітних стратегій, щоб забезпечити точність і природність передання змісту. Відтак, важливо визначити та проаналізувати основні стратегії англо-французького перекладу, визначити лінгвістичні нюанси та культурні аспекти цього двомовного перекладу з метою збереження балансу між передачею сенсу оригіналу і адаптацією тексту для цільової аудиторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження стратегій англо-французького перекладу відбувається в межах дослідження загальних стратегій перекладу у наукових розвідках таких вчених як Х. Крінгс, Л. Венуті, І. Корунець, Л. Коломієць, О. Ребрій [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11]. Грунтовне дослідження дослідження англо-французького перекладу представлене у роботі французького дослідника А.-Л. Робера [7].

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз стратегій англо-французького перекладу з урахуванням їхніх особливостей та перекладацького потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз стратегій англо-французького перекладу варто розпочати з визначення «перекладацька стратегія». Так, О. Михайленко, проаналізувавши наукові розвідки присвячені дослідженню цієї проблематиці,

стверджує, що перекладацька стратегія інтерпретується як шлях досягнення певних перекладацьких цілей, які ставить перед собою перекладач. Перекладацьку стратегію розглядають як процесуальне явище: етапи та способи діяльності перекладача у вирішенні конкретних завдань перекладу для досягнення основної мети – створення тексту оригіналу, який зберігає функціональні доміанти тексту оригіналу, які вважаються критерієм еквівалентності перекладу. Визначення стратегії перекладу тексту здійснюється в аспекті комунікативно-прагматичного підходу: збереження максимально можливої структурно-семантичної близькості вихідного й перекладного текстів, а також досягнення текстом перекладу такого ж самого комунікативного впливу на реципієнта, як і текстом оригіналу. Перекладацькою стратегією пропонуємо називати етапи та способи діяльності перекладача, алгоритми перекладацьких дій, спрямовані на розв’язання локальних та глобальних проблем перекладу тексту задля досягнення певних перекладацьких цілей, а саме – створення тексту перекладу, еквівалентного в комунікативно-прагматичному плані тексту оригіналу [5].

Серед стратегій англо-французького перекладу французький дослідник А.-Л. Робер виділяє: стратегію дослівного перекладу, запозичення, адаптацію, перехресну або синтаксичну перестановку, стратегію протилежного заперечення, переклад словосполучень, стратегію компенсації, стратегію стирання [7].

Дослівний переклад, або калька, є методом перекладу, при якому кожне слово або вираз у вихідному тексті перекладається без врахування контексту чи граматичних правил цільової мови. При англо-французькому перекладі це означає, що англійський текст перекладається на французьку мову слово за словом, часто призводячи до помилок та непорозумінь, оскільки структура і лексика обох мов суттєво відрізняються [7].

Застосування стратегії дослівного перекладу стикається з кількома труднощами граматичного та семантичного характеру. Англійська і французька мови мають різні граматичні правила. Наприклад, порядок слів у реченні може суттєво впливати на розуміння речення.

Ідіоми, які мають певний сенс в одній мові, можуть бути незрозумілими або смішними при дослівному перекладі на іншу мову. Наприклад, англійська фраза “to kick the bucket” при дослівному перекладі на французьку як “donner un coup de pied dans le seau” не матиме сенсу для французького носія мови.

Слова, які мають одне значення в англійській, можуть мати кілька значень у французькій, і навпаки. Наприклад, англійське слово “bank” може означати і «банк», і «берег річки», тоді як у французькій для цих понять використовуються різні слова – «*banque*» та «*rive*» відповідно.

Нижче наведемо приклади застосування стратегії дослівного перекладу, яка зберігає структуру, але втрачає функціональність та прагматичну складову тексту перекладу: “*I am hungry*” – дослівний переклад: “*Je suis faim*” (некоректно) – адекватний переклад: “*J’ai faim*”; “*He is a big cheese*» (впливова особа) – дослівний переклад: “*Il est un grand fromage*” (некоректно) – адекватний переклад: “*Il est une personne influente*”; “*It’s raining cats and dogs*” – дослівний переклад: “*Il pleut des chats et des chiens*” (некоректно) – адекватний переклад: “*Il pleut à verse*”.

Розглянемо кілька прикладів успішного застосування стратегії дослівного перекладу: *She took him to the flea market.* – *Elle l’emmena au Marché aux Puces.* *Elle s’émerveillait devant les innombrables gratte-ciel.* – *She wondered at the multitude of skyscrapers.* *They spent their honeymoon in the Bahamas.* *Ils ont passé leur lune de miel aux Bahamas* [7].

Дослівний переклад може бути корисним у певних ситуаціях, наприклад, для початкового розуміння структури речення чи окремих слів, але він зазвичай не є адекватним методом для перекладу текстів з однієї мови на іншу. Для якісного перекладу важливо враховувати контекст, культурні особливості та граматичні правила обох мов.

Запозичення – це найпростіший процес, який складається з не перекладу та залишення слова чи виразу з мови оригіналу такими, якими є в мові перекладу, оскільки воно не має еквівалента або зі стилістичних причин [7].

Запозичення при англо-французькому перекладі є важливою частиною взаємодії між цими двома мовами. Запозичення – це процес, коли одна мова приймає слова або вирази з іншої мови, зберігаючи їхнє оригінальне значення або адаптуючи їх під власні мовні норми.

Багато слів, які сьогодні є невід’ємною частиною англійської мови, мають французьке походження. Наприклад: *cuisine, ballet, déjà vu, fiancé/fiancée, rendez-vous*. Ці слова використовуються в англійській мові без значних змін у написанні або вимові, хоча інколи можуть адаптуватися під англійські фонетичні та граматичні правила.

В сучасному світі англійська мова має великий вплив на багато мов, включаючи французьку.

У французьку мову часто запозичуються англійські слова, особливо в сферах технологій, культури та бізнесу. Наприклад: *le weekend, le shopping, le computer, le smartphone, le business*.

Французька мова часто адаптує англійські слова до своєї фонетики та орфографії, але інколи вони зберігають оригінальне написання.

Розглянемо кілька прикладів запозичень у контексті: *Il étudie dans une célèbre école de design. – He is studying at a famous school of design. Pour le petit-déjeuner, ce sont les baguettes et les croissants que je préfère. – For breakfast, my favourites are baguettes and croissants. She's been working freelance for 2 years. – Elle travaille en freelance depuis 2 ans. The latest news acted as a coup de grace for the Presidential hopeful. – Les dernières nouvelles ont fait l'effet d'un coup de grâce pour le candidat à la Présidentielle [7].*

Запозичення при англо-французькому перекладі є природним процесом, який відображає історичні, культурні та соціальні зв'язки між двома мовами. Вони збагачують обидві мови, надаючи їм нові вирази та поняття. Проте, важливо зберігати баланс між запозиченнями і збереженням мовної автентичності, щоб уникнути надмірного впливу однієї мови на іншу.

Адаптація може бути необхідною, коли культурна алюзія не буде зрозуміла читачеві, оскільки ситуація, про яку йдеться в повідомленні, не існує в цільовій мові [7].

Стратегія адаптації при англо-французькому перекладі є важливим інструментом для забезпечення точності і зрозумілості перекладеного тексту. Адаптація – це процес модифікації вихідного тексту з урахуванням культурних, соціальних та мовних особливостей цільової аудиторії. Ця стратегія виходить за межі простого перекладу слів і враховує контекст, стиль і призначення тексту.

Наприклад: *What subjects are you studying for your A-Levels? P – Quelles matières étudies-tu pour le baccalauréat?*

Цей приклад застосування стратегії адаптації показує, як стратегія адаптації допомагає зробити переклад більш зрозумілим і відповідним для цільової аудиторії. Так, в Англії та інших країнах, де використовується британська система освіти, *A-Levels (Advanced Levels)* є стандартними іспитами, які складаються учні у віці 16–18 років для вступу до університетів. У Франції та франкомовних країнах аналогічним іспитом є "*baccalauréat*" або "*bac*", який складають учні старших класів перед вступом до університету. Це еквівалент *A-Levels* у британській системі освіти. Перекла-

дач замінив "*A-Levels*" на "*baccalauréat*", щоб зробити текст зрозумілим для франкомовної аудиторії, яка може не знати, що таке *A-Levels*. Це приклад культурної адаптації, де термін з однієї освітньої системи замінюється на відповідний термін з іншої системи.

Розглянемо інший приклад: *Les vacances dans l'Hexagone sont toujours aussi populaires. – Holiday-making in France is still as popular as ever.*

Французький термін "*l'Hexagone*" є популярною метонімією для позначення Франції, оскільки країна має приблизно шестикутну форму. В англійському перекладі використовується слово "*France*", що є зрозумілим і відомим всім читачам. Термін "*l'Hexagone*" може бути не зрозумілий для англомовної аудиторії. Це приклад культурної адаптації, де специфічний термін з однієї мови замінюється на більш загальний і зрозумілий для іншої мови.

Перехресна або синтаксична перестановка. Ця техніка перекладу використовується при перекладі дієслів-прийменників або фразових дієслів (*Phrasal Verbs*), особливо у випадку дієслів, що описують рух або рух. Французька мова, на відміну від англійської, віддасть перевагу формулюванню результату перед тим, як вказати, як цього результату досягти. Ці моделі речень називаються структурами результатів [7].

Приклад синтаксичної перестановки: *The tenant → hurried out of the building. – Le locataire sortit du bâtiment – out of the building] à la hâte [hurried]).*

Перехресна або синтаксична перестановка (трансформація) є важливою стратегією перекладу, яка дозволяє адаптувати текст до синтаксичних норм цільової мови. Вона полягає в зміні порядку слів у реченні, щоб зробити переклад природним і зрозумілим для носіїв цільової мови. При англо-французькому перекладі ця стратегія особливо актуальна, оскільки англійська та французька мови мають різні синтаксичні структури та правила.

Кросовер, свого роду подвійна транспозиція, призводить до зміни граматичної категорії та синтаксичної перестановки. В основному це зустрічається при перекладі англійських дієслів, за якими йде прийменник або прислівникова частка (дієслова, що позначають рух), а також для перекладу результатних структур: *The door creaked open. – La porte s'ouvrit en grinçant. Il est rentré chez lui à pied. – He walked back home. He was shot dead by the police. – Il a été abattu de plusieurs coups de feu par la police. Il s'est rendu malade à force de travailler. – He worked himself ill [7].*

Протилежне заперечення стане у нагоді, коли калькування або транспозиція неможливі, воно складається з граматичної модуляції висловлювання протилежністю. Зі стверджувального воно таким чином стане негативним і навпаки. *It is not difficult to show that the situation has worsened. – Il est facile de le démontrer que la situation s'est aggravée. Ce n'est pas bête du tout! – That's quite clever! I wish I had gone to the cinema last week. – Je regrette de ne pas être allé au cinéma la semaine dernière. Sois poli! – Don't be rude! No vacancies. – Complet* [7].

Стратегія протилежного заперечення при англо-французькому перекладі використовується для збереження змісту і стилю висловлювань при перекладі. Вона передбачає зміну позитивних тверджень на негативні, і навпаки, щоб досягти природності та зрозумілості перекладу. Ця стратегія особливо корисна, коли прямий переклад не передає точного значення або звучить неприродно для носіїв цільової мови.

Цей прийом часто використовується, коли заперечення у вихідній мові звучить незграбно або важко сприймається цільовою аудиторією. Перекладач змінює заперечення на позитивне твердження, зберігаючи при цьому значення: *It is not uncommon to see this phenomenon. – Il est courant de voir ce phénomène.*

Іноді в англійській мові використовується позитивне твердження, яке при дослівному перекладі на французьку може звучати незвично. У таких випадках перекладач змінює позитивне твердження на заперечення: *He is very cautious. – Il n'est pas imprudent.*

Переклад словосполучень. Деякі слова поєднуються й утворюють нероздільні пари, причому одне автоматично веде до іншого у французькій, як і в англійській. Найменша зміна ризикує викликати дискомфорт під час читання перекладеного тексту, якому бракує природності та автентичності. *L'endroit était impeccable. – The place was spick and span. – He felt excruciating pain. Il ressentait une douleur atroce. Il éclata en sanglots. – He burst into tears.*

Переклад “*Il éclata en sanglots*” як “*He burst into tears*” є прикладом точного і адекватного перекладу, що зберігає зміст, емоційну інтенсивність і природність оригінального висловлювання. Перекладач досягнув цього завдяки вибору відповідних лексичних еквівалентів і збереженню синтаксичної структури, що відповідає нормам цільової мови.

Переклад словосполучень при англо-французькому перекладі вимагає врахування синтак-

сичних, лексичних, стилістичних та граматичних особливостей обох мов. Перекладач повинен не лише знати правила мови, але й бути обізнаним з культурними та ідіоматичними аспектами, щоб забезпечити точний і природний переклад.

Стратегія компенсації застосовується, коли термін або мовний реєстр переміщується та перекладається в інше місце в іншій формі з метою дотримання загального тону уривка:

In contrast to the everyman image many politicians try to project, the Republican nominee's clan is impossibly well-clad and -coiffed. Contrairement à l'image que beaucoup d'hommes politiques s'efforcent de projeter, à savoir celle de Monsieur-Tout-Le-Monde, le clan du candidat républicain est extraordinairement bien habillé et coiffé [7].

У даному прикладі спостерігається застосування стратегії компенсації при перекладі з англійської на французьку мову. Стратегія компенсації полягає в тому, що в перекладі важливі елементи оригіналу (наприклад, деталі, стилістичні особливості) вводяться у мову приймача, навіть якщо вони в оригіналі відсутні або менш видимі.

Так, “*Monsieur-Tout-Le-Monde*” – це французький еквівалент для “*everyman*”, що зберігає схоже значення, але використовується у відповідній культурній контекстуалізації; “*extraordinairement bien habillé et coiffé*” – фраза, яка виражає схожу ідею “*impossibly well-clad and -coiffed*”, але використовується для посилення образу в контексті французької мови.

Відтак, стратегія компенсації в даному перекладі дозволяє зберегти сенс та стилістику оригіналу, адаптуючи їх до французького мовного середовища та культурних уявлень.

Стратегія стирання означає стирання одного або кількох елементів із викладу цільової мови, тому що вони не здаються доречними або не є необхідними для розуміння повідомлення. *Come out and play! – Viens jouer ! C'est la femme que j'ai rencontrée hier. – This is the woman I met yesterday. L'accord signé aura de nombreuses répercussions. – The agreement will have many consequences. She stood next to him, with a letter in her hand. – Elle se tenait à côté de lui, une lettre à la main.*

Висновки. В ході проведеного дослідження стратегій англо-французького перекладу було встановлено, що найбільш вживаними стратегіями при передачі сенсу з англійської на французьку мови є: стратегія дослівного перекладу, запозичення, адаптація, перехресна або синтаксична перестановка, стратегія протилежного заперечення, переклад словосполучень, страте-

гія компенсації, стратегія стирання. Кожна з цих стратегій має свої унікальні переваги і обмеження, які перекладачі повинні враховувати залежно від специфіки тексту та цільової аудиторії.

Успішний переклад вимагає гнучкого та комплексного підходу. Перекладачі повинні володіти глибокими знаннями обох мов і культур, щоб обирати і комбінувати стратегії, які найкраще підходять для конкретного випадку.

Список літератури:

1. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с.
2. Корунець І. Доместикація як засіб збагачення національних мов і літератур. Український журнал іноземної літератури Всесвіт. №5/6. 2012. URL: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/984/41/> (дата звернення: 10.05.2024 р.)
3. Коломієць Л. В. Еволюція напрямів в англо-українському поетичному перекладі кінця ХІХ початку ХХ століття.: автореф. дис. ...док. філолог. наук: 10.02.16. Київ, 2006. 41 с.
4. Матузкова О.П., Гринько О.С., Горбатюк Н.О. Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : метод. посіб. Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса : ОНУ, 2020. 67 с.
5. Михайленко О. Поняття «перекладацькі стратегії» як складова стратегічної компетенції. URL: <http://surl.li/tzdbzr> (дата звернення: 21.05.2024 р.)
6. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Х.: Харківський університет імені В. Н. Каразіна, 2012. 376с.
7. Alain-Louis Robert Manuel de traduction – Anglais > Français > Anglais: Thèmes et versions. URL: <https://tinyurl.com/2zc978vm>
8. Comment bien traduire un texte anglais en français ? URL: <https://www.alphatrad.fr/actualites/comment-bien-traduire-texte-anglais-francais> (дата звернення: 27.04.2024 р.)
9. Comment traduire un texte anglophone ? URL: <https://www.superprof.fr/ressources/anglais/anglais-tous-niveaux/retranscription-anglaise-methode.html> (дата звернення: 11.05.2024 р.)
10. Krings, H.P. Translation problems and translation strategies of advanced German learners of French. Interlingual and intercultural communication: J. House, & S. Blum-Kulka (Eds.). Tübingen: Gunter Narr, 1986. pp. 263–75.
11. Venuti L. The Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference. London and New York: Routledge, 1998.210 p.

Mykhalchuk S. O. ON THE QUESTION OF ENGLISH-FRENCH TRANSLATION STRATEGIES

The article is devoted to a detailed analysis of translation strategies between English and French, focusing on different approaches to conveying the content, style, and cultural characteristics of the original text. English and French, both languages of international importance, are often used in diplomacy, science, business and literature. However, due to the significant linguistic and cultural differences between these languages, the translation process requires a careful approach and the application of various strategies to ensure the accuracy and naturalness of the content. In addition, the article highlights the issue of translation equivalence and adequacy, emphasizing the importance of context and pragmatic factors. An analysis is made of how cultural differences between English-speaking and French-speaking audiences can influence the choice of translation strategies and how translators can adapt their approaches to achieve an optimal result. The main strategies of English-French translation are analysed, such as: literal translation, borrowing, adaptation, cross permutation, opposite negation, phrase translation, compensation strategy and erasure strategy. Yes, word-for-word translation can be useful in certain situations, for example, for an initial understanding of sentence structure or individual words, but it is usually not an adequate method for translating texts from one language to another. For a high-quality translation, it is important to take into account the context, cultural characteristics and grammatical rules of both languages. Borrowing in English-French translation is a natural process that reflects the historical, cultural and social connections between the two languages. They enrich both languages by giving them new expressions and concepts. However, it is important to maintain a balance between borrowings and maintaining linguistic authenticity in order to avoid excessive influence of one language on another. Cross or syntactic permutation (transformation) is an important translation strategy that allows you to adapt the text to the syntactic norms of the target language. Opposite negation, very useful when tracing or transposition is not possible, consists of grammatically modulating a statement with its opposite. The article analyses other strategies of English-French translation.

Key words: translation, bilingual translation, English-French translation, translation strategies.